

EUROPOS PARLAMENTAS

2009–2014

Plenarinio posėdžio dokumentas

A7-0029/2014

15.1.2014

PRANEŠIMAS

dėl mažųjų ūkių ateities
(2013/2096(INI))

Žemės ūkio ir kaimo plėtros komitetas

Pranešėjas: Czesław Adam Siekierski

PR_INI

TURINYS

Puslapis

PASIŪLYMAS DĖL EUROPOS PARLAMENTO REZOLIUCIJOS	3
AIŠKINAMOJI DALIS	9
GALUTINIO BALSAVIMO KOMITETE REZULTATAI	16

PASIŪLYMAS DĖL EUROPOS PARLAMENTO REZOLIUCIJOS

dėl mažųjų ūkių ateities (2013/2096(INI))

Europos Parlamentas,

- atsižvelgdamas į Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 39 straipsnyje nurodytus bendros žemės ūkio politikos tikslus, pirmiausia „didinti žemės ūkio našumą skatinant technikos pažangą bei užtikrinant racionalią žemės ūkio gamybos plėtotę ir kuo geresnį gamybos veiksmų, ypač darbo jėgos, panaudojimą“ ir „užtikrinti deramą žemės ūkiu besiverčiančios bendruomenės gyvenimo lygį, ypač didinant žemės ūkyje dirbančių asmenų asmenines pajamas“,
 - atsižvelgdamas į 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1307/2013, kuriuo nustatomos pagal bendros žemės ūkio politikos paramos sistemas ūkininkams skiriamų tiesioginių išmokų taisyklės ir panaikinami Tarybos reglamentas (EB) Nr. 637/2008 ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 73/2009¹, ypač į 32 straipsnį ir 61 straipsnius, kuriuose atitinkamai numatytas įmokų perskirstymas ir schemos smulkiesiems ūkininkams,
 - atsižvelgdamas į 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1305/2013 dėl paramos kaimo plėtrai, teikiamos Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) lėšomis, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1698/2005², ypač į 7 straipsnį ir 19 straipsnius, kuriuose atitinkamai numatytos teminės ir kaimo plėtros bei ūkinės veiklos paprogramės,
 - atsižvelgdamas į 2011 m. gegužės 3 d. Komisijos komunikatą pavadinimu „Biologinė įvairovė – mūsų gyvybės draudimas ir gamtinis turtas. ES biologinės įvairovės strategija iki 2020 m.“ (COM(2011) 0244),
 - atsižvelgdamas į savo 2010 m. rugsėjo 7 d. rezoliuciją „Sąžiningos pajamos ūkininkams: veiksmingesnė Europos maisto produktų tiekimo grandinė“³,
 - atsižvelgdamas į Parlamento B teminio skyriaus (Struktūrinės paramos ir sanglaudos politika) tyrimą pavadinimu „Žemės ūkio produkcija iš dalies savo ūkio reikmėms – jos vertė ir plėtros kryptys“,
 - atsižvelgdamas į Darbo tvarkos taisyklių 48 straipsnį,
 - atsižvelgdamas į Žemės ūkio ir kaimo plėtros komiteto pranešimą (A7-0029/2014),
- A. kadangi mažieji ūkiai nuolat patiria demografinį, komercinį ir technologinį spaudimą, dėl kurio kaimo vietovės laipsniškai tampa vis mažiau agrarinės ir mažėja jų gyventojų skaičius tuose regionuose, kuriuose jos sudaro didžiąją dalį, taip pat masiškai atsisakoma

¹ OL L 347, 2013 12 0, p. 608.

² OL L 347, 2013 12 20, p. 487.

³ OL C 308E, 2011 10 20, p. 22.

auginti gyvulius mažomis bandomis ir specifines vietines žemės ūkio kultūras;

- B. kadangi mažieji ūkiai – tai socialinis žemės ūkio modelis, kuris šiuo metu Europos Sąjungoje vis dar labiausiai paplitęs ir kuris gali ir turi būti plėtojamas kartu su kitais žemės ūkio modeliais, didesnio masto ir labiau nukreiptais į dideles rinkas;
- C. kadangi mažieji ūkiai atlieka ne vien gamybos funkcijas, bet ir svarbią funkciją teikdami viešąsias gėrybes: gamtos ir kraštovaizdžio – prisidėdami prie būdingo Europos kaimiškojo kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės išsaugojimo kaimiškosiuose teritorijose; visuomenės – užtikrindami išlaikymą milijonams žmonių Europoje ir užkirsdami kelią skurdui bei teikdami darbo jėgą pramonei ir kitoms ūkio šakoms, pvz., turizmui; kultūros – puoselėdami gražias tradicijas, žmonių papročius bei kitas nematerialias istorines vertybes ir gamindami regioninius bei tradicinius produktus;
- D. kadangi mažieji ūkiai kuria palankias sąlygas vykdyti žemės ūkio veiklą, nekenksmingą aplinkai ir gyvūnų gerovei;
- E. kadangi tokie veiksniai kaip gyventojų skaičiaus mažėjimas ir jų išvykimas iš kaimo labai blogina gyvenimo sąlygas kaimiškosiuose teritorijose, taigi ir ūkininkų gyvenimo kokybę ir darbo sąlygas, ir dažnai nulemia sprendimus, ar mažąjį ūkį išlaikyti ar jo atsisakyti; kadangi ilgalaikės pasilikimo kaimiškosiuose teritorijose perspektyvos, visų pirma jaunimui, daro didelę įtaką mažųjų ūkių ateičiai;
- F. kadangi tam tikrose teritorijose mažųjų ūkių buvimas ir išlikimas yra pajamų šaltinio garantija ir priemonė gyventojų skaičiaus mažėjimui apriboti;
- G. kadangi vyrauja kainų nestabilumas rinkoje, kurį dažnai apsunkina pirkėjų tarpininkų, nustatančių kainas naudojantis gamintojų pažeidžiamumu, dalyvavimas;
- H. kadangi mažieji ūkiai paprastai būna lankstesni ir lengviau prisitaiko prie rinkos krizių;
- I. kadangi daug mažųjų ūkių yra specializuoti tam tikroje srityje ir vienijasi į gamintojų organizacijas, todėl jie gali pagrįstai teigti gaminantys prekes maisto rinkai lygiomis sąlygomis su didesniaisiais ūkiais;
- J. kadangi į mažųjų ūkių sunkumus turi būti žvelgiama plačiau; kadangi galimų alternatyvių pajamų šaltinių rėmimas, įvairinimo perspektyvos ir darbo vietų ne ūkio valdoje kūrimas ir viešųjų paslaugų teikimas kaimiškosiuose teritorijose yra labai svarbūs mažųjų ūkių ateičiai ir kaimo bendruomenių plėtrai;
- K. kadangi bendroje žemės ūkio politikoje (BŽŪP) mažiesiems ūkiams neteikiama pakankama svarba ir tai, be kita ko, lemia paramos pagal BŽŪP struktūra, daugiausia paremta plotu ir istoriniais gamybos rodikliais, todėl ji nepajėgi tinkamai atliepti mažųjų ūkių situacijos ir uždavinių bei reaguoti į tai, kad kai kurios valstybės narės pagal antrąją ramstį nustato minimalius tinkamumo paramai gauti reikalavimus ir kad valstybės narės nenustatė įgyvendinimo priemonių, kurios atitiktų mažųjų ūkių poreikius;
- L. kadangi mažiesiems ūkiams sunku gauti finansinę paramą, nes jie gali, pvz., susidurti su sunkumais siekdami gauti finansavimą pagal ES programas todėl, kad negali atitikti

savojo įnašo ir (arba) reikiamo pajėgumo reikalavimų, taikomų nustatant tinkamumą paramai gauti, arba dėl savo mažo ar visiškai jokio kreditingumo;

- M. kadangi ypatingą dėmesį taip pat reikėtų skirti mažiesiems ūkiams atokiausiuose regionuose, nes jie savo veiklą vykdo patirdami dvigubą spaudimą;
- N. kadangi daugeliui mažųjų ūkių labai svarbios papildomos ir šalutinės pajamos;
- O. kadangi tam tikrų rūšių mažieji ūkiai, kaip antai natūriniai ūkiai, apsaugo nuo visiško skurdo teikdami bent menką maisto ir pajamų lygį;
- P. kadangi tam tikrais atvejais mažųjų ūkių savininkai negauna pakankamos administracinės paramos arba kokybiškų konsultacijų; kadangi valstybės narės dažnai sudaro nereikalingas biurokratinės kliūtis, o kai kurių mažųjų ūkių savininkai neturi reikalingų išteklių ir patirties, kad galėtų veiksmingai atlikti atitinkamas administracines procedūras;
- Q. kadangi dėl geografinio išsisklaidymo mažieji ūkiai turi kur kas menkesnes derybų pozicijas maisto produktų tiekimo grandinėje negu kiti rinkos dalyviai ir tai ypač būdinga mažiesiems ūkiams;
- R. kadangi mažiesiems ūkiams tenka ypatingas vaidmuo išlaikant gyvybingumą tam tikruose regionuose, kaip antai kalnų teritorijose, mažiau palankiose ūkininkauti vietovėse ir atokiausiuose regionuose, jau nekalbant apie regionus, kuriuose dėl geografinių ir morfologinių suvaržymų žemės ūkis yra viena iš nedaugelio, o gal net vienintelė ekonomiškai tvari veiklos rūšis;
- S. kadangi šeimų, gyvenančių iš darbo mažuosiuose ūkiuose, pajamų ir gyvenimo lygis yra daug žemesnis negu ūkininkų, dirbančių komerciniuose ūkiuose ar kituose ūkio sektoriuose;
- T. kadangi daug mažųjų ūkių negali išsilaikyti vien iš žemės ūkio ir savo išlikimui užtikrinti jiems reikalingi alternatyvūs pajamų šaltiniai; kadangi mažieji ūkiai vis dėlto turėtų labiau orientuotis į savo veiklos pelningumą ir pajamingumą;
- U. kadangi mažieji ūkiai daugelyje regionų užtikrina pragyvenimo šaltinį šeimoms, neturinčioms galimybės rasti kitų pajamų šaltinių;
- V. kadangi nėra pakankamų ir patikimų duomenų apie mažųjų ūkių padėtį ir BŽŪP priemonių įtaką šiam sektoriui, o valstybėse narėse mažieji ūkiai apibrėžti labai skirtingai;
- W. kadangi tam tikri smulkesni žemės ūkio gamintojai, pvz., bitininkai, arba neturi žemės, arba jos nedirba, todėl jiems negali būti taikoma paramos smulkiesiems ūkininkams schema;
- X. kadangi Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja 2014 metus paskelbė Tarptautiniais šeimos ūkininkavimo metais;
- 1. ragina valstybes nares ir Komisiją imtis reikiamų veiksmų pagal naują bendrą žemės ūkio politiką ir parengti gaires laikotarpiui po 2020 m., kuriose būtų daugiau atsižvelgiama į specifinius mažųjų šeimos ūkių, kurie yra svarbi Europos žemės ūkio modelio dalis ir

daugiafunkcės kaimo vietovių plėtros bei apskritai tvarios regionų plėtros pagrindas, poreikius;

2. ragina tęsti žemės ūkio paskirties sklypų jungimo politiką ir skirti išmokas ūkininkams, kurie dalyvauja paramos smulkiesiems ūkininkams schemeje ir galutinai perleido savo žemę kitiems ūkininkams, nes tai veiksminga žemės ūkio produkcijos struktūros gerinimo priemonė;
3. mano, kad pagrindinis restruktūrizacijos tikslas neturėtų būti tiesiog sumažinti mažųjų ūkių skaičių, nes tai nepadidins didesnių ūkių konkurencingumo; atsižvelgdamas į tai, ragina valstybes nares rasti tinkamus sprendimus ir parengti mažųjų ūkių plėtros modelius atsižvelgiant į konkrečios valstybės žemės ūkio specifiką ir regioninius skirtumus, didinti mažųjų ūkių konkurencingumą, pelningumą ir pajamingumą, plėtoti verslininkystę, kurti darbo vietas ir pažaboti gyventojų skaičiaus mažėjimą kaimiškosiose teritorijose;
4. mano, kad būtina skubiai imtis priemonių gyventojų išvykimo iš kaimo ir gyventojų skaičiaus mažėjimo kaimiškosiose teritorijose procesui sustabdyti, siekiant mažiesiems ūkiams sukurti tinkamas sąlygas ir ilgalaikes perspektyvas dabartinėse jų vietose; ragina valstybes nares veiksmingai panaudojant esamą ES finansavimą kaimiškosiose teritorijose remti infrastruktūrą, švietimą, medicinos priežiūros ir slaugos galimybes, vaikų priežiūrą, prieigą prie spartaus interneto bei mažųjų ir vidutinių įmonių (MVI) steigimą ir plėtrą kaimo vietovėse, siekiant užtikrinti vienodas gyvenimo sąlygas mieste ir kaime; rekomenduoja didžiausią dėmesį skirti ilgalaikių ateities perspektyvų jauniems, išsilavinusiems žmonėms ir moterims kūrimui;
5. ragina didinti tiesioginį – pvz., tradicinių produktų – pardavimą vietos ir regioninėse rinkose, plėtoti mažuosiuose ūkiuose tvaraus ir atsakingo pobūdžio perdirbimą ir įdiegti būtiną bei proporcingą kontrolės sistemą; ragina Komisiją ir valstybes nares persvarstyti dabartines maisto saugos taisykles siekiant sumažinti naštą ir pašalinti kliūtis, kurias jos gali sukelti mažųjų ūkių vykdomos perdirbimo ir maisto produktų pardavimo veiklos plėtrai; ragina Komisiją ir valstybes nares sukurti keitimosi geriausia patirtimi, kaip reguliuoti ir kontroliuoti mažųjų ūkių vykdomą perdirbimo veiklą, platformą; be to, ragina regionines valdžios institucijas aktyviau veikti plėtojant tiesioginio pardavimo infrastruktūrą, įskaitant kaimo ir miesto prekyvietes, kad vartotojai galėtų lengviau įsigyti pigių, šviežių ir kokybiškų žemės ūkio produktų;
6. mano, kad sprendžiant mažųjų ūkių problemas turi būti įtraukta ne tik BŽŪP, bet ir kitos ES politikos sritys, tarp jų sanglaudos politika, kad pagerėtų techninė infrastruktūra ir kaimiškųjų teritorijų gyventojai galėtų lengviau naudotis viešosiomis paslaugomis, o iš Europos socialinio fondo išteklių reikia finansuoti bendruomeninius ir socialinius veiksmus, susijusius su socialine įtrauktimi, švietimu, mokymu ir žinių perdavimu; be to, mano, kad, kadangi mažieji ūkiai neturi didesnės įtakos rinkai, reikėtų leisti papildomai juos remti nacionalinėmis lėšomis, atsižvelgiant į taisykles, dėl kurių susitarta su Europos Komisija ir nekliudant konkurencijai;
7. atkreipia dėmesį į spaudimą didinti žemės ūkio paskirties žemės kainas, kuris atsirado dėl būsimo nekilnojamojo turto rinkos reguliavimo panaikinimo naujosiose valstybėse narėse; mano, kad labiausiai didėjančias žemės kainas pajus smulkieji ūkininkai;

8. ragina valstybes nares užtikrinti, kad į jų švietimo sistemas būtų įtraukta tinkama švietimo profesinio mokymo žemės ūkio sektoriuje infrastruktūra;
9. atkreipia dėmesį į spaudimą didinti žemės ūkio paskirties žemės kainas, kuris atsirado dėl miestų augimo;
10. labai palankiai vertina pagal pirmąjį BŽŪP ramstį įdiegtą paramos smulkiesiems ūkininkams schemą, tačiau mano, kad buvo tikrai supaprastinta perdavimo forma, o mažos tiesioginių išmokų normos nesuteikia plėtros galimybių, tad šių veiksmų ir toliau nepakanka ES smulkiųjų ūkininkų padėčiai pagerinti; mano, kad reikėtų sukurti mechanizmą, kuris suteiktų mažiesiems ūkiams galimybę teikti daugiametes paraiškas tiesioginėms išmokoms gauti, kurios būtų atnaujinamas tik tada, jei ūkyje įvyktų permainų;
11. vėl atkreipia dėmesį į didelius skirtingose valstybėse narėse skiriamų žemės ūkio subsidijų skirtumus ir į blogesnę naujųjų valstybių narių padėtį;
12. pabrėžia, kad dėl savanoriško paramos smulkiesiems ūkininkams schemos pagal pirmąjį BŽŪP ramstį pobūdžio būtina peržvelgti visas pagal antrąjį ramstį numatytas paramos smulkiesiems gamintojams galimybes ir jas taikyti;
13. mano, kad, be šių priemonių, labai svarbu rasti būdą, kaip veiksmingai remti smulkiuosius žemės ūkio gamintojus, kurių veikla ir gaminiai nesusiję su žemės ūkio paskirtis žemės nuosavybės turėjimu ar jos naudojimu;
14. ragina valstybes nares nustatyti tinkamas finansines priemones, kaip antai mikrokreditai, paskolų palūkanų normų subsidijos, finansinė nuoma, pirmųjų įmokų sumokėjimas ar kredito garantijos; be to, mano, kad teikiant šią paramą turėtų dalyvauti regioninės ir vietos valdžios institucijos;
15. pabrėžia, kad ir mažieji ūkiai turi laikytis geros žemės ūkio praktikos reikalavimų ir ypač ES bei nacionalinių reikalavimų, visų pirma dėl gamybos ir vartotojų apsaugos, todėl mažųjų ūkių savininkai privalo turėti būtinąją kvalifikaciją; todėl ragina Komisiją ir valstybes nares apsvaistyti, kaip būtų galima užtikrinti, kad mažųjų ūkių savininkai galėtų visuotinai įgyti šią būtinąją kvalifikaciją ir kaip ją būtų galima pritaikyti prie jų poreikių;
16. ragina geriau pritaikyti nemokamą konsultavimą prie mažųjų ūkių reikmių, supaprastinti procedūras, susijusias su informavimu, mokymu, rizikos vertinimu ir sveikatos priežiūra, rengti informavimo kampanijas, dalytis geriausia patirtimi trumpo maisto produktų tiekimo grandinės srityje, užtikrinti techninę pagalbą teikiant paraiškas ES paramai gauti, taip pat konsultavimą, siekiant padėti mažiesiems ūkiams pritaikyti savo gamybinės veiklos profilį pagal gamybos pajėgumus ir aplinkos teikiamas galimybes;
17. pabrėžia, kad mažieji ūkiai turi jungtis į organizacijas, gamintojų grupes arba kooperatyvus ir įgyvendinti bendras rinkodaros programas; mano, kad visoms mažųjų ūkių bendradarbiavimo formoms – kooperatyvams, gamintojų organizacijoms ar bendram gamybos išteklių, pvz., mašinų, naudojimui – pagal ES ir nacionalines priemones turėtų būti teikiama speciali parama;

18. mano, kad mažieji ūkiai, įsikūrę kalnų teritorijose, mažiau palankiose ūkininkauti vietovėse ir atokiausiuose regionuose, turėtų galėti naudotis susietąja parama, pvz., auginti gyvuliams, jei jie atlieka ir tam tikras aplinkos funkcijas;
19. mano, kad žemės ūkio veikla labiau nei bet kada turi strateginės svarbos, ir tam visos valstybės narės turėtų skirti atitinkamą dėmesį ieškodamos būdų sudaryti smulkiesiems ūkininkams sąlygas tęsti savo veiklą, kad būtų galima pasiekti žemės ūkio produktų kainų ir gamybos išlaidų pusiausvyrą;
20. ragina valstybes nares įtraukti į savo programas, vykdomas pagal I ir II ramsčius, mažiesiems ūkiams skirtas paprogrames ir priemones; nurodo, kad mažieji ūkiai, norėdami užsitikrinti pakankamas pajamas, ypač turi imtis papildomos ir šalutinės veiklos, pvz., turizmo srityje; atsižvelgdamas į tai pabrėžia, kad todėl ypač svarbu užtikrinti, kad antrajam BŽŪP ramsčiui būtų skiriama pakankamai lėšų ir kad kaimo plėtros programos būtų deramai priderintos prie mažųjų ūkių poreikių;
21. rekomenduoja išplėsti ūkių apskaitos duomenų tinklo (ŪADT) taikymo sritį, kad būtų galima tirti mažųjų ūkių padėtį, BŽŪP įtaką jiems ir planuoti jų plėtrą;
22. paveda Pirmininkui perduoti šią rezoliuciją Tarybai ir Komisijai.

AIŠKINAMOJI DALIS

Mažieji ūkiai yra neatsiejama Europos kaimiškųjų teritorijų dalis, jie teikia daug viešųjų gėrybių, pavyzdžiui, prisideda prie kraštovaizdžio įvairovės išlaikymo, užtikrina išlaikymą milijonams žmonių daugiausia vadinamosiose naujosiose valstybėse narėse ir daugelio per amžius susiklosčiusių tradicijų bei papročių puoselėjimą. Su jų veikimu susijęs daugybės šeimų gyvenimas, dažnai net daugelio kartų. Nepaisant to, pagal BŽŪP pirmenybę ir toliau teikiama rinkai produktus tiekiantiems dideliems ūkiams, kurie gauna naudos vien dėl savo masto.

Mažiesiems ūkiams būdingas mažesnis efektyvumas, didesnis užimtumas ir gamybos įvairovė. Jų savininkai yra senyvo amžiaus, todėl turi žemesnį išsilavinimą negu produkciją gaminantys ūkininkai ir stokoja aktyvių įpėdinių. Dažnai mažojo ūkio ateitis nulemiama pasikeitus kartai. Tad būtina remtis šiuos ūkius, kad jų savininkai galėtų juose dirbti iki savo aktyvaus gamybinio amžiaus pabaigos.

Dėl technologinės plėtros ir žemės ūkio orientavimo į rinką sumažėja ūkio vidaus vartojimas, o dėl padidėjusio gamybos masto ūkiai labiau susiejami su rinka.

Mažųjų ūkių sektorius būdingas ir 12 ES valstybių narių, ir 15 ES valstybių narių grupėms. 12 ES valstybių narių grupėje dar reikia išskirti pietines šalis, t. y. Ispaniją, Portugaliją, Italiją, Graikiją, kuriose didelį susiskaidymą lemia istorinės sąlygos ir gamybos pobūdis. Dar daugiau reikšmingų skirtumų yra tarp naujųjų valstybių narių. 12 ES valstybių narių grupėje, ypač buvusio socialistinio bloko šalyse, susiskaidymas taip pat yra istorinių ir politinių procesų padarinys. Anksčiau (1945–1948 m.) dideli ūkiai buvo išskirstomi atimant žemę iš stambių ūkininkų ir skiriant jos bežemiams. Vėliau (1948–1955 m.) vyko priverstinė kolektyvizacija, o keičiantis santvarkai, dešimtajame praėjusio amžiaus dešimtmetyje, mažiesiems ūkiams vėl buvo duota žemės. Šiuo metu stebimas koncentracijos procesas didesnių valstybių grupėje.

Nekyla abejonių, kad pietinių šalių mažieji ūkiai, turintys įtvirtintą rinkos ir pajamų poziciją, yra visai kitokie negu tipiniai Lenkijos mažieji ūkiai, dažnai turintys savo tradiciją, taikantys senas ūkininkavimo formas, nekeičiantys veiklos formos ištiesus dešimtmečius, kai nuosavybė perduodama iš kartos į kartą, ir dar kitokie negu ūkiai, atsiradę gavus tam tikrą žemės kiekį po valstybinio arba kooperatinio ūkio likvidavimo pasikeitus santvarkai Rytų Europoje (Rumunijoje, Bulgarijoje ir kt.).

Naujų narių įstojimas 2004 m. ir vėliau reikšmingai pakeitė ne tik viso žemės ūkio struktūrą, bet ir ES mažųjų ūkių sektorių. Nekyla abejonių, kad mažieji ūkiai senojoje ES yra stabilesni negu naujojoje ES. Po įstojimo į ES šalių, įeinančių į 12 ES valstybių narių grupę, mažųjų ūkių rentabilumas sumažėjo, tačiau ten, kur buvo teikiama parama pagal BŽŪP, jų pajamos padidėjo. Mažieji ūkiai sunkumų patiria ten, kur žemės ūkis yra prastos būklės, o žemė – blogos kokybės.

Matome, kad produkciją gaminančių ūkių Europoje mažėja. Vidutinis ūkio plotas padidėjo visose šalyse. Yra ir regioninių skirtumų. 2010 m. vidutinis ūkio plotas 27 ES valstybių narių grupėje buvo 14,2 ha, šiaurės vakarų šalyse jis buvo 50,1 ha, pietinėse – 12,0 ha, o naujosiose valstybėse narėse – vos 7,1 ha. Nors yra mažųjų ūkių skaičiaus mažėjimo tendencija, reikia pažymėti, kad krizės laikotarpiais arba vykstant pramonės restruktūrizavimui pastebimas

žmonių skaičiaus didėjimas mažuosiuose ūkiuose, nes dėl atleidimo iš darbo daugiau žmonių grįžta į kaimą pas ūkininkaujančias šeimas ir vėl imasi ūkininkavimo. Tad galima sakyti, kad ekonomikos augimo ir mažo nedarbo laikotarpiais darbo jėga „išsiurbiamą“ iš žemės ūkio, tada greičiau diegiamos technologijos, padedančios sumažinti darbo jėgos poreikį, sparčiau kinta ir ūkių struktūra. Tačiau ekonomikos recesijos laikotarpiais, kaip dabar yra pietinėse ES valstybėse narėse, darbo jėga vėl įtraukiama į žemės ūkį, kuris yra tarsi buferis, sumažinantis nedarbą miestuose. Ekonominiu požiūriu tai teigiamas reiškinys, tačiau, jei migracijos iš kaimo ir žemės ūkio mastas dėl darbo jėgos pakeitimo kapitalu yra didelis ir laikosi ilgai, gali sumažėti gyventojų skaičius, dėl to sunyks kaimai ir gyvenvietės kaimiškiose teritorijose.

Iki šiol mažųjų ūkių ir pusiau natūrinių ūkių sektoriui buvo skiriama mažai dėmesio. Tačiau pastaraisiais metais susidomėjimas juo didėja. Čia reikėtų prisiminti kad ir Sibiu konferenciją, įvykusią Rumunijoje 2010 m., arba tris tarptautines Krokuvos konferencijas, surengtas Lenkijoje 2011–2013 m.

Vienas iš sunkumų, su kuriais susidūrė pranešėjas, buvo mažojo ūkio apibrėžties Europos lygmeniu klausimas. Atlikęs nuodugnią analizę, pranešėjas priėjo prie išvados, kad neįmanoma taikyti vienos, universalios apibrėžties. Tiesa, buvo daug mėginimų daugiau ar mažiau sėkmingai apibrėžti mažąjį ūkį ar pusiau natūrinį ūkį, tačiau dėl didelių skirtumų tarp valstybių narių ar žemės ūkio gamybos sektorių neįmanoma taikyti kurios nors apibrėžties visos Europos lygmeniu. Be to, apibrėžtys skiriasi dėl poreikių, kuriems jos buvo sukurtos, ir nėra vienodų kriterijų.

Tad turime apibrėžtį, paremtą ekonominiu ūkio dydžiu – europinio dydžio vienetais (angl. *European Size Unit*), ūkyje dirbančių asmenų skaičiumi – metiniais darbo vienetais (angl. *Annual Working Units*), o kartkartėmis populiaru tampa nauja kategorija – eurais išreikšta standartinės produkcijos (angl. *Standard Output*, SO) vertė. Pagal naują ŪADT tipologiją labai maži ūkiai yra tie, kurių SO mažesnė negu 8 tūkst. eurų, o mažieji – 8–25 tūkst. eurų.

Populiariausia, nors ir ne tokia tiksli, yra apibrėžtis, paremta tikrai ploto kriterijumi, t. y. naudojamos žemės hektarų skaičiumi (angl. *Utilised agricultural area*, UAA). Taigi dažniausiai laikoma, kad mažasis ūkis yra toks, kuris turi mažiau kaip 2 arba 5 ha UAA. Taikant 2 ha kriterijų, šioje grupėje atsiduria kone pusė visų ES ūkių. O darant prielaidą, kad tai ūkiai, turintys mažiau negu 5 ha, šiai grupei reikėtų priskirti net 2/3 ES ūkių. Šis metodas netobulus daugiausia dėl didžiulių skirtumų tarp valstybių narių ir žemės ūkio gamybos teritorijų. Pavyzdžiui, Rumunijoje daugiau kaip 90 proc. ūkių yra mažesni negu 5 ha, o Danijoje, Švedijoje, Benilukso šalyse ir Čekijoje tokie ūkiai sudaro visai menką bendrojo ūkių skaičiaus dalį.

Be to, pavyzdžiui, 4 ha ūkio, kuris verčiasi intensyviaja daržininkyste ir kuriame dirba keli asmenys, negalima lyginti su tipiškais įvairiopa žemės ūkio veikla besiverčiančiais mažaisiais ūkiais. Taip pat 10 ha šeimos ūkis, įsikūręs ūkininkauti nepalankioje teritorijoje ir besiverčiantis gyvulininkyste, gali susidurti su sunkumais, būdingais išskaidytam žemės ūkiui.

Yra ir vadinamojo pusiau natūrinio ūkio apibrėžtis (angl. *semi-subsistence farm*) – tai toks ūkis, kuris rinkai skiria mažiau kaip 50 proc. savo produkcijos, o kita dalis yra skirta vidaus vartojimui. Laikoma, kad 5,8 mln. ūkių ES, taigi beveik pusė bendrojo skaičiaus, yra pusiau natūrinių ūkių pobūdžio.

Mažieji ūkiai paprastai turi keturias plėtros kryptis:

- plėtotis didinant savo plotą ir gamybą, kad taptų tikrais rinkos dalyviais;
- tęsti savo veiklą kartu ją keičiant, įvairinant pajamų šaltinius, taigi imantis naujų papildomų rūšių veiklos, teikiančios naujų pajamų, arba iš dalies imtis darbo ne žemės ūkyje;
- likviduotis perleidžiant žemę besiplėtojantiems ūkiams, kai savininkai išeina į pensiją arba imasi kito pobūdžio darbo;
- likti tokios formos, kaip iki šiol, o paskui ūkį perims būsimos kartos dėl to, kad neturės galimybių įsidarbinti ir kitų pajamų šaltinių.

Pranešėjas mano, kad imantis mažiesiems ūkiams skirtų veiksmų pagal BŽŪP reikia atsižvelgti į pirmiau minėtus plėtros būdus ir ypač antrojo ramsčio priemonės turi būti lanksčios ir galimos įgyvendinti tam tikrais etapais, jeigu pasirodytų, kad taikomi veiksmai yra nesėkmingi. Pranešėjo nuomone, tinkamas sprendimas būtų, pavyzdžiui, sudaryti galimybę išmokėti visas išmokas pagal smulkiųjų ūkininkų schemas iki 2020 m. kartu su tam tikra premija, skirta, pavyzdžiui, draudimo įmokai ar kitiems tikslams, jeigu savininkas perduoda savo ūkį produkciją gaminančiam arba besiplėtojančiam ūkininkui.

Pranešėjas mano, kad pagal ligšiolinę bendrą žemės ūkio politiką smulkieji ūkiai buvo netinkamai traktuojami. Tad palankiai vertina naujas jų rėmimo formas ir tam tikrą supaprastinimą (be kita ko, pašalintą apželdinimo reikalavimą), taikomą pagal BŽŪP, bet kartu mano, kad šių priemonių ir toliau nepakanka. Pagrindinės kliūtys yra šios: pirmojo ramsčio pobūdis (remiamasi plotu ir istorinėmis produkcijos vertybėmis, bet neatsižvelgiama į užimtumo ir pajamų lygį) ir minimalūs tinkamumo paramai gauti pagal antrąjį ramstį reikalavimai.

Pranešėjas įžvelgia galimybių mažiesiems ūkiams imtis įvairių rūšių gamybos ir veiklos mažųjų įmonių (angl. *small business*) pavyzdžiu kitose ekonomikos sektoriuose, o ne tik socialinio pobūdžio pereinamosios formos veiklos, būdingos mažiau išsivysčiusioms ES valstybėms, išgyvenančioms pokyčius. Todėl jie turi atrasti patikimas gamybos nišas, nes mažajame ūkyje neįmanoma gaminti tos pačios produkcijos kaip dideliame ir gauti patenkinamas pajamas. Tačiau, kita vertus, pranešėjas suvokia, kad tai gali būti mažai aktyvių žmonių gyvenimo stilius arba pomėgis, susijęs su ekologiškų maisto produktų gamyba.

Pranešėjas yra įsitikinęs, kad mažieji ūkiai patenkinamas pajamas gaus tikrai susitelkę į specializuotas gamybos kryptis, kuriomis veikiant turi būti kuriama didelė pridėtinė vertė. Didelių galimybių teikia ir regioninių produktų gamyba kartu su tiesioginiu jų pardavimu naudojantis trumpa tiekimo grandine. Taip pat pranešėjas mano, kad mažieji ūkiai turi aktyviau veikti stengdamiesi įveikti savo silpnąsias vietas.

Pranešėjas kartu supranta, kad specializuotos krypties gamybos gali imtis tikrai dalis mažųjų ūkių. Todėl, pranešėjo nuomone, svarbiausia yra kurti naujas darbo vietas kaimiškose teritorijose, ne žemės ūkio sektoriuose. Jau dabar gana didelė mažųjų ūkių savininkų dalis gauna pajamų ne iš žemės ūkio veiklos, o iš paslaugų žemės ūkiui ir kitai, ne žemės ūkio, sričiai, teikiamų naudojantis ūkio infrastruktūra. Galimas dalykas, kad dalis mažųjų ūkių savininkų imsis ne žemės ūkio darbo, jeigu bus tokia galimybė ir ūkyje jie galės dirbti ne visą

laiką. Didelė dalis ūkių savininkų, ypač naujosiose valstybėse narėse, likvidavę savo ūkį imtųsi darbo ne žemės ūkyje, jeigu darbo rinka būtų tam palanki.

Pranešėjo nuomone, sprendžiant mažųjų ūkių problemas labai reikšmingi turi būti ne tik abu BŽŪP ramsčiai, bet ir ES sanglaudos politika, pagal kurią reikia finansuoti mažiesiems ūkiams reikalingą infrastruktūrą kaimiškose teritorijose, ir padedant Europos socialiniam fondui taikomi tam tikri visuomeninio ir socialinio pobūdžio veiksmai, susiję su socialine įtrauktimi, lavinimu, mokymais. Būtinai ir didesnis teritorinių savivaldybių aktyvumas. Mažieji ūkiai neturi didelės įtakos rinkai, todėl reikia leisti taikyti ES lygmeniu tam tikras valstybės paramos mažiesiems ūkiams formas, išlaikant konkurencijos politikos principus. Taip pat reikalingas specialus valstybės teikiamas finansinis konsultavimas.

Pranešėjas taip pat mano esant reikalingą užtikrinti atitinkamus duomenis studijoms, kad būtų priimami tinkami politiniai sprendimai. Todėl ragina plėsti supaprastintos formos ŪADT.

I PRIEDAS

1 lentelė. Mažųjų ir pusiau natūrinių ūkių skaičius ES-27, valstybių narių pogrupiuose ir atskirose valstybėse narėse 2010 m. (tūkst.)

Valstybė narė	Bendras ūkių skaičius ir mažųjų ūkių skaičius					MŪ ir PNŪ				
	Iš viso	Mažiau negu 2 ha	Mažiau negu 5 ha	SO vertė mažesnė negu 2 000 EUR	SO vertė mažesnė negu 8 000 EUR	Iš viso	Mažia u negu 2 ha	Mažia u negu 5 ha	SO vertė mažesnė negu 2 000 EUR	SO vertė mažesnė negu 8 000 EUR
ES-27	12 015	5 637	8 056	5 132	8 507	5 842	4 053	5 186	3 906	5 487
ES-15	5 225	1 728	2 728	1 167	2 669	845	660	786	501	758
ES-15 NW*	1 586	119	267	109	388	20	10	17	7	16
ES-15 S*	3 639	1 609	2 461	1 058	2 281	825	649	769	494	742
NMS-12*	6 789	3 909	5 328	3 965	5 838	4 997	3 393	4 401	3 406	4 729
Austrija	150	16	46	21	55	0	0	0	0	0
Belgija	43	4	9	1	6	0	0	0	0	0
Bulgarija	370	295	325	254	340	177	163	171	153	176
Kipras	39	29	34	22	32	20	19	20	16	20
Čekija	23	2	3	1	8	2	0	1	0	2
Danija	42	1	1	1	6	0	0	0	0	0
Estija	20	2	6	5	11	6	1	3	3	5
Suomija	64	1	6	3	20	0	0	0	0	0
Prancūzija	516	67	129	42	116	20	10	17	7	16
Vokietija	299	14	26	1	34	0	0	0	0	0
Graikija	723	367	551	236	511	119	117	118	113	117
Vengrija	577	413	459	359	496	454	367	395	323	424
Airija	140	2	10	18	60	0	0	0	0	0
Italija	1 621	819	1 177	495	995	645	485	592	343	568
Latvija	83	10	28	39	64	59	9	25	35	51
Lietuva	200	32	117	97	170	114	24	82	65	109
Liuksemburgas	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Latvija	13	11	12	5	8	7	6	6	3	3
Nyderlandai	72	8	19	0	9	0	0	0	0	0
Lenkija	1 507	355	823	443	1 007	511	171	373	195	447
Portugalija	305	152	230	117	237	57	44	55	36	55
Rumunija	3 859	2 732	3 459	2 717	3 632	3 590	2 608	3 277	2 593	3 438
Slovakija	24	9	15	8	18	13	7	11	6	13
Slovėnija	75	20	45	16	51	44	17	37	15	42
Ispanija	990	270	503	211	538	4	4	4	1	2
Švedija	71	1	8	6	29	0	0	0	0	0
Jungtinė Karalystė	187	4	13	16	54	0	0	0	0	0

*Kategorija ES-15 NW apima visas 15 ES valstybių narių, išskyrus Graikiją, Italiją, Ispaniją ir Portugaliją; ES-15 S apima Graikiją, Italiją, Ispaniją ir Portugaliją; kategorijai NMS-12 priskirtos visos naujosios valstybės narės, įstojusios į ES 2004 ir 2007 m.

Šaltinis: „Žemės ūkio produkcija iš dalies savo ūkio reikmėms – jos vertė ir plėtros kryptys“, Europos Parlamento B teminis skyrius (Struktūrinės paramos ir sanglaudos politika), 2013 m. balandžio mėn., p. 27.

II PRIEDAS

2 lentelė. Mažųjų ir pusiau natūrinių ūkių procentas ES-27, valstybių narių pograpiuose ir atskirose valstybėse narėse 2010 m. (proc.)

Valstybė narė	MŪ ir PNŪ proc., palyginti su bendru tos valstybės narės ūkių skaičiumi	MŪ ir PNŪ proc., palyginti su bendru tos valstybės narės ūkių, mažesnių negu 2 ha, skaičiumi	MŪ ir PNŪ proc., palyginti su bendru tos valstybės narės ūkių, mažesnių negu 5 ha, skaičiumi	MŪ ir PNŪ proc., palyginti su bendru tos valstybės narės ūkių, kurių SO vertė mažesnė negu 2 000 EUR, skaičiumi	MŪ ir PNŪ proc., palyginti su bendru tos valstybės narės ūkių, kurių SO vertė mažesnė negu 8 000 EUR, skaičiumi
ES-27	49	72	64	76	64
ES-15	16	38	29	43	28
ES-15 NW*	1	8	6	6	4
ES-15 S*	23	40	31	47	33
NMS-12*	74	87	83	86	81
Austrija	0	0	0	0	0
Belgija	0	0	0	0	0
Bulgarija	48	55	53	60	52
Kipras	51	66	59	73	63
Čekija	9	0	33	0	25
Danija	0	0	0	0	0
Estija	30	50	50	60	45
Suomija	0	0	0	0	0
Prancūzija	4	15	13	17	14
Vokietija	0	0	0	0	0
Graikija	16	32	21	48	23
Vengrija	79	89	86	90	85
Airija	0	0	0	0	0
Italija	40	59	50	69	57
Latvija	71	90	89	90	80
Lietuva	57	75	70	67	64
Liuksemburgas	0	0	0	0	0
Latvija	54	55	50	60	38
Nyderlandai	0	0	0	0	0
Lenkija	34	48	45	44	44
Portugalija	19	29	24	31	23
Rumunija	93	95	95	95	95
Slovakija	54	78	73	75	72
Slovėnija	59	85	82	94	82
Ispanija	0	1	1	0	0
Švedija	0	0	0	0	0
Jungtinė Karalystė	0	0	0	0	0

*Kategorija ES-15 NW apima visas 15 ES valstybių narių, išskyrus Graikiją, Italiją, Ispaniją ir Portugaliją; ES-15 S apima Graikiją, Italiją, Ispaniją ir Portugaliją; kategorijai NMS-12 priskirtos visos naujosios valstybės narės, įstojusios į ES 2004 ir 2007 m.

Šaltinis: „Žemės ūkio produkcija iš dalies savo ūkio reikmėms – jos vertė ir plėtos kryptys“,

Europos Parlamento B teminis skyrius (Struktūrinės paramos ir sanglaudos politika), 2013 m. balandžio mėn., p. 28.

GALUTINIO BALSAVIMO KOMITETE REZULTATAI

Priėmimo data	17.12.2013
Galutinio balsavimo rezultatai	+: 22 -: 2 0: 4
Posėdyje per galutinį balsavimą dalyvavę nariai	Liam Aylward, José Bové, Luis Manuel Capoulas Santos, Michel Dantin, Paolo De Castro, Albert Deß, Herbert Dorfmann, Mariya Gabriel, Iratxe García Pérez, Julie Girling, Béla Glattfelder, Martin Häusling, Esther Herranz García, Peter Jahr, Elisabeth Jeggle, Jarosław Kalinowski, James Nicholson, Marit Paulsen, Britta Reimers, Czesław Adam Siekierski, Sergio Paolo Francesco Silvestris, Alyn Smith, Ewald Stadler, Marc Tarabella, Janusz Wojciechowski
Posėdyje per galutinį balsavimą dalyvavę (-ę) pavaduojantis (-ys) narys (-iai)	Anthea McIntyre, Milan Zver
Posėdyje per galutinį balsavimą dalyvavę (-ę) pavaduojantis (-ys) narys (-iai) (187 straipsnio 2 dalis)	Enrique Guerrero Salom